

УДК 378.147.330

Юлія Кліна,

*б. н. с, асистент кафедри політичної психології
та соціально-правових технологій*

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ З ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті розглядаються технології підготовки майбутніх економістів до професійної діяльності. Розкрито фактори, які лежать в основі професійної готовності майбутніх економістів. У статті розглядається підготовка майбутніх економістів як цілісний процес. На власному прикладі викладача-практика розкрито специфіку підготовки майбутніх економістів за різноманітними інноваційними методиками. Подано авторське визначення понять «компетентність» та «компетенція». Проаналізовано основні положення концепції підготовки майбутніх економістів.

Ключові слова: *On-line навчання, професійна підготовка, самостійна робота, компетентність фахівця, компетенція фахівця, майбутній економіст, професійна компетентність, технології у професійній діяльності, оптимізація самостійної роботи.*

В статье рассматриваются технологии подготовки будущих экономистов к профессиональной деятельности. Раскрыты факторы, которые лежат в основе профессиональной готовности будущих экономистов. В статье рассматривается подготовка будущих экономистов как целостный процесс. На собственном примере преподавателя-практика раскрыта специфика подготовки будущих экономистов по различным инновационными методиками. Представлено авторское определение понятий «компетентность» и «компетенция». Проанализированы основные положения концепции подготовки будущих экономистов.

Ключевые слова: *On-line обучение, профессиональная подготовка, самостоятельная работа, компетентность специалиста, компетенция специалиста, будущий экономист, профессиональная компетентность, технологии в профессиональной деятельности, оптимизация самостоятельной работы.*

The technologies of preparation of future economists to their professional activity are considered in this article. Factors, underlying the professional readiness, are discovered. The preparation of future economists is described as overall process. Based on the personal experience of skilled teacher, preparation

specific of future economists on different innovative methods is concerned. Authorial definitions of «competence» and «competency» is given. Main points of conception on preparation of future economists are analyzed. The scientific generalizations of local and foreign teachers and psychologists, who studied grounding different forms of education, but emphasized on group education, were considered and analyzed. Main aspects of unsupervised work of students, obtaining bachelor's degree, are underlined. Author proposes different ways on performing and controlling unsupervised work of future economists. Usage of modern Internet technologies of professional preparation and unsupervised work of future economists is described.

Key words: *on-line education, professional preparation, unsupervised work, specialist's competency, future economists, professional competency, technologies in unsupervised work, unsupervised work optimization.*

Українська система освіти переживає складний період реформування та входження до європейської системи професійної підготовки студентів. Для того, що підготувати молодь до роботи в нашій країні як європейській державі, потрібно оптимізувати професійну підготовку студентів: розробити нові навчальні плани, нові навчальні програми співвіднести з навчальними планами та програмами європейського союзу [2].

Нагадаємо, за вимогами освітньої системи Європи, згідно Болонських домовленостей, системи освіти країн, що ратифікували Болонську конвенцію, готують студентів на рівні бакалавра три роки. Рішення про приєднання України до Болонської угоди було схвалено 19 травня 2005 року на конференції міністрів освіти країн Європи.

Кожна країна ввела двоступеневе навчання, так зване додипломне та післядипломне. Першою ланкою двоступеневого навчання є бакалаврський - перший ступінь, згідно якого студент отримує диплом бакалавра. Вона продовжується протягом трьох років і повинно успішно закінчитись, тобто вимагає здачі всіх форм контролю. Тривалість підготовки не може перевищувати чотирьох років. Успішне закінчення надає право кожній молодій людині вступити на другий цикл навчання – магістерський або післядипломний. Підготовка впродовж магістерського циклу передбачає отримання наукового ступеня магістра за умови успішної здачі всіх форм контролю та написання магістерського дослідження. Магістерський цикл триває 1–2 роки. Навчання впродовж 2-го циклу може передбачати отримання ступеня магістра [4].

Проблему формування майбутнього фахівця в будь-якій галузі вивчають представники багатьох наукових дисциплін: соціології, культурології, психології, історії, філософії, професійної педагогіки тощо. Тому розгляд цієї складної проблеми передбачає здійснення теоретичного пошуку на перетині кількох наукових дисциплін. У сучасних умовах інтенсивного соціально-економічного розвитку суспільства винятково

важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих фахівців для всіх галузей діяльності, збагачення інтелектуального та творчого потенціалу.

Важливою умовою реалізації цього завдання є необхідність озброєння майбутніх економістів, яких готує вища школа, умінням володіти знаннями, які забезпечують вільне професійне спілкування і з вітчизняними, і зарубіжними колегами, які могли б користуватися оригінальною літературою. Це сприятиме ефективності виконання професійних завдань. Особливого суспільного значення набуває підготовка майбутніх економістів, оскільки їх знання є суттєвим чинником високої фахової компетенції майбутніх фахівців різних сфер діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми показав, що теоретичну основу нашого дослідження становлять наукові узагальнення українських та зарубіжних педагогів і психологів Т. В. Андрущенко, І. С. Булах, І. М. Ковчина, В. Л. Лозовецька, С. Д. Максименко, Л. М. Степаненко, Н. В. Стучинська, Н. Г. Ничкало, О. О. Романовський. Підкреслимо, що до останнього часу в українській системі освіти широко використовуються групові форми навчання, тобто вважається, що навчання є доцільним при групі, не менше семи осіб. Займалися обґрунтуванням різних форм навчання, але акцент спрямовували на групову освіту. Це довгий час обумовлювалося реальними можливостями української держави для навчання молоді у загальноосвітніх навчальних закладах та вищій школі.

Мета статті – розглянути співвідношення основних складових навчального процесу професійної підготовки студентів економічних спеціальностей.

Починаючи з дев'яностих років ХХ ст., в Україні з'явилася Internet-мережа, яка завоювала розум та серце кожної молодої людини. Вона надала можливість більш широкого спілкування молоді, зокрема через соціальні мережі, розповсюджуючись і на старші покоління.

На сьогоднішній день в Україні таку форму навчання активно використовують курси іноземних мов, окремі викладачі різних спеціальностей та приватні педагоги.

Україна прийняла новий закон «Про освіту», в якому навчання дітей та молоді максимально наближене до європейського. У Європі на сьогоднішній день у вищій освіті діє кредитно-модульна система, визначена Болонськими домовленостями. Болонські домовленості або Болонський процес – процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європейської співдружності, які вимагають зміни освітніх програм у вищих навчальних закладах Європи. Виходячи з цього, вищій школі України необхідно удосконалювати навчальні програми та залучати до навчання студентів якомога більше сучасних концепцій. Це відноситься і до on-line навчання.

On-line навчання є одним із дієвих засобів навчання у європейських країнах. Як вказується на сайтах багатьох підприємств, зокрема банківських, on-line навчання дозволяє швидко і якісно навчити персонал та клієнтів користуватися різноманітними послугами.

В українській освіті on-line навчання достатньо нове явище, але саме таку форму підготовки підтримує сучасна молодь. Це економить найголовніше у житті – час.

Опановуючи мережу on-line, стали зрозумілими її переваги, а саме економія часу, того самого фактору у житті людини, який швидко плине і його ніколи не можна повернути.

Отже, користування мережею on-line є очевидним у сучасному суспільстві, обумовлено реальними можливостями застосування її у теорії та практиці професійної педагогічної освіти і заслуговує на увагу учених.

Ми вважаємо, що, застосовуючи саме таку форму роботи зі студентами непедагогічних спеціальностей під час проведення з ними самостійної роботи, підвищиться результативність та ефективність навчання і професійної підготовки загалом.

On-line якісно вплине на всю систему освіти, як загальноосвітню, так і вищу, стане реальністю сучасної української педагогіки.

Зважаючи на те, що кожна молода людина має мобільний телефон і активно користується internet-мережею, впровадження on-line навчання під час вивчення будь-якої дисципліни у вищій школі буде позитивно впливати на особистісний розвиток кожного студента.

Досліджуючи параметри on-line підготовки у сучасній українській педагогіці, зазначимо, що ще недостатньо з'ясовані впливи різноманітних умов на індивідуальну навчальну діяльність студента та підготовку у малокомплектних групах. Також потребують окремого дослідження індивідуальні особливості студентів, їх схильності до того чи іншого виду або форми професійної підготовки, параметри та тенденції розвитку on-line навчання тощо. Не забудемо і про соціальні параметри респондентів, їх розумові здібності.

On-line підготовка має свої дидактичні умови для організації індивідуального та групового навчання, внутрішньо розподілені функціональні обов'язки між студентом та викладачем, власні засоби стимулювання, механізми управління учасників навчального процесу.

Підкреслимо, що у кожній системі професійної підготовки необхідно здійснення контрольно-оціночної діяльності окремо для кожного студента, яке повинно відповідати сучасній європейській системі за стобальною шкалою. Така система добре прижилась в українській вищій освіті та апробувана протягом двох десятиліть (Н. Г. Ничкало, І. М. Ковчина, Л. М. Степаненко та інші).

Модульно-рейтингова система добре відповідає запитам сучасного on-line навчання, оскільки педагог може за самостійну роботу виставляти до

десяти балів, тоді, як під час відповідей студентів на семінарських заняттях не більше п'яти. Саме такий підхід і спонукає студентів якісніше працювати в internet-мережі.

Як ми уже указували, основним завданням модульної системи професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів є запровадження Болонською декларацією системи кредитів по кожній дисципліні за модулями навчальної програми, що відповідає ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Ця система виступає засобом активізації роботи студентів як під час аудиторних, так і поза аудиторних занять, передбачає перехід з однієї навчальної програми на іншу з урахуванням накопичених протягом певного періоду кредитів. Така системи надає можливість враховувати всі надбання студента, зокрема і по самостійній роботі у вищому навчальному закладі України.

На сьогоднішній день у психолого-педагогічній науці сегмент професійного on-line навчання майбутній діяльності засобами самостійної роботи мало досліджуваний.

Розглядуване нами питання оптимізації самостійної роботи студента виникає як під час навчання у бакалавраті, так і у магістратурі. Звичайно, є відмінності.

Ми розглядаємо оптимізацію самостійної роботи студентів під час їхньої підготовки у бакалавраті [1].

Самостійна робота студента вищого навчального закладу є діяльністю у позааудиторні години. Студент повинен, отримавши завдання, скласти реальний план його виконання. Викладач, якщо студент звертається, повинен надати консультації як в on-line режимі, так і усно, виходячи з реального часу та рентабельності самостійної роботи. Це і є оптимізацією.

Наприклад, під час вивчення теми в аудиторії «Освіта у Великій Британії», студент отримує завдання від педагога: знайти в інтернеті дані про вищі навчальні заклади Великої Британії, проаналізувати їх з точки зору наповнення студентами (від більшої кількості студентів, що навчаються, до меншої), проаналізувати кількість факультетів, спеціальностей, виокремити спеціальності, які цікавлять студента, знайти стандарти однієї зі спеціальностей, проаналізувати, виокремити мету, завдання та компетентності.

Це достатньо велика робота для студента третього курсу, але, зважаючи на майбутнє, молодь повинна знати освітні системи країн Європи.

Зважаючи на значущість використання самостійної індивідуальної роботи у практиці підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності непедагогічних спеціальностей, визначено місце індивідуальної роботи як категорії педагогіки в системі організації навчального процесу:

1) індивідуальна робота – це діяльність студентів без безпосереднього керівництва викладача, хоча спрямовується й організовується ним;

2) індивідуальна робота – це специфічний спосіб організації і керування індивідуальною діяльністю студентів у навчальному процесі, яка повинна охоплювати метод навчального чи наукового пізнання;

3) індивідуальна робота – це конкретний вияв розуму;

4) індивідуальна робота – це специфічний вид навчально-пізнавальної діяльності чи поєднання декількох видів;

5) індивідуальна робота – це різноманітні види пізнавальної діяльності студентів, що здійснюються ними на аудиторних заняттях та у позанавчальний час.

Індивідуальна самостійна робота є необхідною складовою професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей.

Різновидом самостійної індивідуальної роботи студентів є науково-дослідне завдання, що ґрунтується на принципі індивідуального підходу і є найбільш вагомим практичним аспектом підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу.

Водночас зазначимо і про певні труднощі, які виникають у студентів у процесі самостійного виконання завдань. Це і перевантаженість студентів навчальним матеріалом, недостатня обізнаність із джерелами інформації, наявність неусвідомленості вибору дослідних завдань і відсутність чітких методик їх виконання.

У зв'язку із цим виокремлено такі напрями роботи:

а) надання можливості зацікавленим і схильним до пошукової роботи студентам реалізувати себе через виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань;

б) здійснення перегляду, удосконалення та розробки навчально-дослідних завдань;

в) підсилення їх наукового ефекту через представлення виконаних і оформлених студентських робіт на конференціях, конкурсах, звітах, дискусіях.

Водночас зазначимо і про певні труднощі, які виникають у студентів у процесі самостійного виконання завдань. Це і перевантаженість студентів навчальним матеріалом, недостатня обізнаність із джерелами інформації, наявність неусвідомленості вибору дослідних завдань і відсутність чітких методик їх виконання.

Формування активної позиції студента, його мотиваційної готовності до виконання індивідуальних завдань значною мірою залежить від ефективності використання викладачем різних методів навчання. Методи самостійної роботи студентів можуть бути використані в аудиторії на лекціях, семінарських і практичних заняттях. У цьому випадку така робота здійснюється за участю викладача. Коли ж методи застосовуються студентами поза аудиторією (більш активно на старших курсах) – студенти цілком самостійні.

Кожний з розглянутих методів самостійної роботи студентів своєрідний, неоднаковий за трудомісткістю, вимагає різного ступеня

розвитку самостійності, креативності. Саме тому ефективність використання будь-якого методу самостійної роботи значною мірою обумовлений сформованістю професійно-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу.

Ми не будемо зупинятися на знаннях з англійської мови, зрозуміло, що студенти володіють нею, хоча б на побутовому рівні, але можуть скористатися google-програмою. Нам важливий процес її оптимізації з виконання самостійної роботи.

Виходячи з нашого досвіду, студентам вигідніше та й оперативніше скористатися on-line консультацією. Для такої взаємної роботи педагог не завжди готовий тому, що години на таку діяльність викладачеві на сьогодні за навантаженням не виділяються. Педагог працює за покликом, він зацікавлений у високих знаннях студента.

Наш досвід оптимізації самостійної роботи студента у вищому навчальному закладі наступний: під час аудиторної роботи ми визначаємо час, у який студент може зв'язатися з нами, і через 2–3 заняття студенти звикають до свого часу. Умова одна, педагог стабільно виходить на зв'язок у визначений термін, заодно є визначена кількість студентів, яка зацікавлена у додаткових консультаціях викладача.

Найбільш затребувані консультації з даної теми: як правильно сформулювати цілі навчання англійських студентів, скільки потрібно визначити завдань і як вони формулюються.

Найболючіша проблема – знайти стандарти. Проблемні питання: що таке стандарти (освітні), як вони виглядають в електронному вигляді, чим повинні бути наповнені, просять дати якісь орієнтири (документальні).

Друга важлива проблема – компетентності. Компетентності не завжди викладені в інтернеті. Для їх описання потрібна окрема лекція, на яку, як правило не вистачає годин. Але вся вища освіта Європи працює саме за компетентностями та компетенціями. Тому ми намагаємось за робочою програмою присвятити хоча б одну тему саме компетенціям та компетентностям.

Компетентність визначається як інтегрована здатність фахівця, що набута ним у процесі навчання у вищому закладі освіти, у тому числі при самостійному вивченні дисципліни засобами on-line підготовки. Вона складається із сформованих знань, умінь та навичок, які реалізовуватимуться під час професійної діяльності (авт.-Ю.К.).

Компетенції – коло проблем або фахових питань, визначена кількість ланок одного ланцюжка, в яких добре обізнаний майбутній фахівець, сучасний студент, які він набуває шляхом on-line навчання під час самостійної роботи за дисциплінами іноземних мов, у нашому випадку англійської мови для непедагогічних спеціальностей (авт.-Ю.К.). Компетенції складаються у професійну компетентність майбутнього фахівця.

Компетентними мають бути не тільки працівники зі стажем роботи, але й бакалаври, які тільки починають працювати [3].

Основним завданням модульної системи професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів є запровадження Болонською декларацією системи кредитів по кожній дисципліні за модулями навчальної програми, що відповідає ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Ця система виступає засобом активізації роботи студентів як під час аудиторних, так і поза аудиторних занять, передбачає перехід з однієї навчальної програми на іншу з урахуванням накопичених протягом певного періоду кредитів. Така система надає можливість враховувати всі надбання студента, зокрема і по самостійній роботі у вищому навчальному закладі України.

Отже, щоб оптимізувати самостійну роботу студента необхідно: години викладача, зацікавленість студента, on-line мережа та завдання для самостійної роботи студента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковчина І. М. Теорія та практика підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-правової діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ковчина Ірина Михайлівна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : [б. в.], 2008. – 42 с. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64
2. Ничкало Н. Г. Педагогічні дослідження в Польщі та Україні: особливості, результати і перспективи // Професійна освіта: педагогіка і психологія: пол.-укр, укр-пол. [щорічник] / за ред. Т. Левовицького, І. Більш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова ; К., 2005. – [Вип.] 7. – С. 203
3. Степаненко Л. М. Наукові засади професійної підготовки студентів-психологів до взаємодії з маргінальними соціальними групами / Л. М. Степаненко. – С. 128–132 Професійно-етична культура соціального педагога [Електронний ресурс]: Навчально-методичний посібник для студентів та магістрантів вищих навчальних закладів спеціальності «Соціальна педагогіка» / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя ; укладач: Ж. М. Володченко. – Електрон. текстовые дан. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 133 с. – Загл. с титул. екрана. – Електрон. версія печ. публикации. – Бібліогр.: с. 100–103.
4. Степаненко Л. М. Особливості підготовки студентів у контексті європейських інтеграційних процесів / Л. М. Степаненко // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Випуск СХХІ (121). – С. 231–235. Режим доступу 09.09.2017: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11806>.
5. Режим доступу 27.08.2017 о 12.00: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.